Περιεχόμενα

Foreword to the first edition 9
P. T. Costa Jr.

Πρόλογος στην πρώτη έκδοση (μετάφραση) 11

Εισαγωγή 13
Α. Σταλίκας, Σ. Τριλίβα, Π. Ρούσση

Ψυχομετρική αξιολόγηση: αρχές και αξιώματα 21
Α. Σταλίκας

Μετάφραση και προσαρμογή ψυχομετρικών εργαλείων 31
Δ. Δημητριάδου, Α. Σταλίκας

Η χρήση ψυχομετρικών εργαλείων και μετρήσεων στην Ελλάδα και οι παράγοντες που την επηρεάζουν 51
Σ. Τριλίβα, Α. Σταλίκας

Ψυχομετρικά εργαλεία: μια σύντομη εισαγωγή 63
Μ. Γαλανάκης

Θέματα δεοντολογίας στην ψυχολογική αξιολόγηση 91
Σ. Τριλίβα, Π. Ρούσση

Συλλογή ψυχομετρικών εργαλείων

– Κλινική ψυχολογία και ψυχολογία της υγείας 111
– Κοινωνική ψυχολογία 303
– Νοημοσύνη και γνωστικές λειτουργίες 347
– Οργανωτική ψυχολογία 467
– Προσωπικότητα 517
– Συμβουλευτική ψυχολογία και ψυχοθεραπεία 635
– Σχολική ψυχολογία 801

Ταξινομήσεις ψυχομετρικών εργαλείων

- Ταξινόμηση ψυχομετρικών εργαλείων σύμφωνα με τον ελληνικό τίτλο 913
- Ταξινόμηση ψυχομετρικών εργαλείων σύμφωνα με τον ξενόγλωσσο τίτλο 921
- Ταξινόμηση ονομάτων Ελλήνων συγγραφέων ή υπευθύνων για τη μετάφραση, προσαρμογή ή στάθμιση 926
- Ταξινόμηση ονομάτων ξένων συγγραφέων ή υπευθύνων για τη μετάφραση, προσαρμογή ή στάθμιση. 930
- Ταξινόμηση ψυχομετρικών εργαλείων ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνονται 935

Εισαγωγή

Αναστάσιος Σταλίκας
Σοφία Τριλίβα
Παγώνα Ρούσση

Η χρήση των ψυχομετρικών δοκιμασιών και, γενικότερα, η ανάπτυξη του γνωστικού χώρου της ψυχομετρίας βρίσκονται στο προσκήνιο από την εποχή που ο Alfred Binet κατασκεύασε την πρώτη σύγχρονη ψυχομετρική δοκιμασία στις αρχές του 20ού αιώνα. Οι φιλοσοφικές και οι επιστημονικές εξελίξεις από την περίοδο του Διαφωτισμού και έπειτα, και η αναγνώριση της ύπαρξης ατομικών διαφορών αποτέλεσαν την επιστημολογική βάση για την ανάπτυξη της μελέτης αυτών των διαφορών και είχαν ως αποτέλεσμα την κατασκευή ψυχομετρικών εργαλείων για τη μέτρηση και την αξιολόγηση ποικίλων ανθρώπινων χαρακτηριστικών. Με τον όρο «ψυχομετρικά εργαλεία» αναφερόμαστε σε όλα τα τεστ, τα ερωτηματολόγια, τις δοκιμασίες και γενικότερα τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση, τη μέτρηση και την εκτίμηση ψυχολογικών χαρακτηριστικών. Η εξέλιξη του γνωστικού πεδίου της ψυχομετρίας έδωσε παράλληλα το έναυσμα για την ανάπτυξη μιας σειράς από κριτικές θεωρήσεις οι οποίες αφορούσαν την εγκυρότητα αλλά και τη χρησιμότητα της μέτρησης των ανθρώπινων χαρακτηριστικών. Σήμερα, ως αποτέλεσμα αυτής της κριτικής, οι τρόποι και οι μέθοδοι κατασκευής εργαλείων έχουν βελτιωθεί και έχουν θεσπιστεί αυστηρά κριτήρια εγκυρότητας και αξιοπιστίας. Η χρήση ψυχομετρικών δοκιμασιών παραμένει δημοφιλής τόσο στο χώρο της εφαρμοσμένης ψυχολογίας όσο και σε αυτόν της ψυχολογικής έρευνας. Κάθε χρόνο κατασκευάζονται χιλιάδες ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται ευρύτατα. Αυτή η τάση αυξανόμενης χρήσης ψυχομετρικών εργαλείων όχι μόνο δεν φαίνεται να κάμπτεται, αλλά αντίθετα διευρύνεται συνεχώς. Με άλλα λόγια, γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι τα ψυχομετρικά εργαλεία συνδράμουν αποτελεσματικά στο κλινικό και το ερευνητικό έργο των ψυχολόγων. Αυτή η τάση κατασκευής εργαλείων και μεθόδων μέτρησης των ψυχολογικών χαρακτηριστικών γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη στον ελληνικό χώρο.

Η ανάπτυξη κατασκευής εργαλείων σηματοδοτεί εξελίξεις σε τρεις τομείς:

1. *Ανάπτυξη ερευνητικής δραστηριότητας.* Ένας βασικός λόγος και κίνητρο για την κατασκευή εργαλείων είναι η ενασχόληση με την ερευνητική δραστηριότητα. Θεωρούμε ότι η ανάπτυξη της έρευνας αποτελεί βασική αιτία για την κατασκευή εργαλείων. Ο αριθμός των Ελλήνων ερευνητών αυξάνεται παράλληλα με την κατασκευή εργαλείων για ερευνητικούς σκοπούς. Η ευαισθητοποίηση της πανεπιστημιακής κοινότητας αναφορικά με τη σημαντικότητα της διεξαγωγής ερευνών, η δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων και οι δυνατότητες χρηματοδότησης για τη διεξαγωγή ερευνών δημιούργησαν τις απαραίτητες συνθήκες για την κατασκευή εργαλείων.
2. *Ανάπτυξη χρήσης εργαλείων στην κλινική πράξη.* Η ανάγκη για έγκυρη αξιολόγηση χαρακτηριστικών, ικανοτήτων, δυνατοτήτων, κλίσεων, ενδιαφερόντων ή ψυχολογικών προβλημάτων και η αναγνώριση της χρησιμότητας των ψυχομετρικών εργαλείων στην αποτύπωση αυτών των χαρακτηριστικών οδήγησαν στην κατασκευή και τη χρήση εργαλείων για την αξιολόγηση ατόμων, ομάδων, οργανισμών και πλαισίων. Η παροχή υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και εργασίας εμπεριέχει όλο και περισσότερο τη χρήση εργαλείων με στόχο την εγκυρότερη αξιολόγηση, την αναγνώριση αναγκών, τη στοχευμένη παρέμβαση, αλλά και την αξιολόγηση των παρεμβάσεων. Οι επαγγελματίες σε αυτούς τους χώρους χρησιμοποιούν εργαλεία και αναγνωρίζουν την επικουρική χρησιμότητά τους στο έργο τους.

3. *Ανάπτυξη επικοινωνίας και επιστημονικού ήθους της επιστημονικής κοινότητας.* Η ανάπτυξη της επικοινωνίας των επιστημόνων, η διάχυση και η ανταλλαγή γνώσης και πληροφοριών, οι διακρατικές, διεπιστημονικές και διεθνείς συνεργασίες έχουν δημιουργήσει ένα κοινά αποδεκτό «επιστημονικό ήθος» που δίνει έμφαση στην ανάπτυξη και τη χρήση εργαλείων για το ερευνητικό και το κλινικό έργο των επιστημόνων. Η διάχυση και η αποδοχή κοινών κριτηρίων για τη διαφύλαξη και την ανάπτυξη των επιστημονικών μεθόδων αξιολόγησης και μέτρησης, τόσο στην κλινική πράξη όσο και στην ερευνητική μεθοδολογία, έχουν συντελέσει στην υιοθέτηση αυστηρών επιστημονικών κριτηρίων για την κατασκευή ψυχομετρικών μεθόδων και εργαλείων.

Η νέα επαυξημένη και βελτιωμένη έκδοση της συλλογής των *Ψυχομετρικών Εργαλείων στην Ελλάδα* αποτυπώνει αυτή την ανάπτυξη κατασκευής εργαλείων. Ο αριθμός των εργαλείων είναι σχεδόν διπλάσιος και αφορά όλα τα γνωστικά πεδία. Ο παρών τόμος περιλαμβάνει πρωτότυπες κατασκευές, μεταφράσεις, προσαρμογές και αναθεωρήσεις ψυχομετρικών εργαλείων.

Ο στόχος του βιβλίου και το αναγνωστικό κοινό

Ο γενικός στόχος αυτού του βιβλίου είναι η συλλογή και η παρουσίαση στο ελληνικό κοινό των ψυχομετρικών εργαλείων που είτε έχουν κατασκευαστεί –ή βρίσκονται σε διαδικασία κατασκευής– είτε έχουν μεταφραστεί και προσαρμοστεί στην ελληνική γλώσσα. Πρόκειται επομένως για μια κατά το δυνατόν περιεκτική συλλογή η οποία απευθύνεται σε όλους όσοι ενδιαφέρονται να ενημερωθούν για τη διαθεσιμότητα και τις εφαρμογές των ψυχομετρικών εργαλείων στον ελληνικό χώρο.

Απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους φοιτητές και τις φοιτήτριες της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής, της κοινωνικής εργασίας, της παιδαγωγικής και όλων των γνωστικών αντικειμένων που ασχολούνται με τον άνθρωπο ως άτομο και που χρησιμοποιούν μεθόδους αξιολόγησης. Για όλους αυτούς τους σπουδαστές το βιβλίο μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο ευαισθητοποίησής τους στις επιστημονικές, τις τεχνικές και τις δεοντολογικές παραμέτρους των ψυχολογικών μετρήσεων, αλλά και ένα βοήθημα τόσο για τα αντίστοιχα μαθήματα και τις διπλωματικές τους εργασίες όσο και για τα μαθήματα της πειραματικής ψυχολογίας και της μεθοδολογίας της έρευνας.

Το βιβλίο απευθύνεται επίσης σε όσους κάνουν χρήση των τεστ στην κλινική τους εργασία χορηγώντας μια ποικιλία ψυχομετρικών δοκιμασιών σε παιδιά, εφήβους και ενηλίκους, πάντοτε στο πλαίσιο κλινικών εφαρμογών που αφορούν την ψυχολογία της προσωπικότητας, τη σχολική, τη γνωστική, την κλινική, τη συμβουλευτική, την κοινωνική και την οργανωτική ψυχολογία.

Απευθύνεται επιπλέον στους Έλληνες ερευνητές. Το βιβλίο αποτελεί μια βάση για την επιλογή ερευνητικών ψυχομετρικών εργαλείων και φιλοδοξεί να αποτελέσει ερέθισμα για την ενεργό εμπλοκή και συνεργασία τους στην κατασκευή και την προσαρμογή και άλλων εργαλείων.

Τέλος, το βιβλίο απευθύνεται στους κατασκευαστές ψυχολογικών τεστ, καθώς και στο σύνολο της πανεπιστημιακής κοινότητας. Προσφέρει ουσιαστική ενημέρωση για τις υπάρχουσες πρωτοβουλίες μετάφρασης και στάθμισης ψυχομετρικών εργαλείων στον ελληνικό χώρο.

Κατά συνέπεια, πρόκειται για μια συλλογή που έχει στόχο να συμβάλει όχι μόνο στην καλύτερη εφαρμογή της ψυχομετρίας στην Ελλάδα αλλά και στη διεύρυνση και ενίσχυση της ενημέρωσης και της διεπιστημονικής επικοινωνίας γύρω από το θέμα των ψυχομετρικών δοκιμασιών στον ευρύτερο ελληνικό επιστημονικό χώρο.

Η αναγκαιότητα της αξιολόγησης

Από τις αρχές του 20ού αιώνα και έπειτα, με την ανάπτυξη της μελέτης των ατομικών διαφορών και με τις εξελίξεις στο χώρο της επαγωγικής στατιστικής, οι ψυχολόγοι μπόρεσαν να επινοήσουν και να κατασκευά-

σουν εργαλεία αξιολόγησης και καταγραφής των ανθρώπινων χαρακτηριστικών τα οποία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών στοιχείων, από συναισθήματα και φόβους μέχρι ικανότητες, κλίσεις, επιτεύξεις και ενδιαφέροντα, χωρίς να εξαιρούνται οι ανθρώπινες πεποιθήσεις, οι στάσεις, οι επιθυμίες και οι ανάγκες. Δύο είναι οι στόχοι αυτής της καταγραφής. Ο πρώτος είναι η αρτιότερη γνωστική κατανόηση του ανθρώπου. Η καλύτερη περιγραφή και η περισσότερο ολιστική γνώση των ατομικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών, καθώς και η σύγκριση χαρακτηριστικών ανάμεσα σε άτομα και σε ομάδες για τη διακρίβωση του εύρους του κάθε χαρακτηριστικού επικουρούν στην πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του ψυχολογικού προφίλ ενός ατόμου. Ο δεύτερος στόχος αυτής της καταγραφής είναι η πρόθεση παρέμβασης και εφαρμογής της γνώσης που αποκτήθηκε επιστημονικά για τη βελτίωση της καθημερινής ζωής του ανθρώπου. Η χρήση δοκιμασιών, εξετάσεων και αξιολογήσεων έχει ενταχθεί στο πλαίσιο της καθημερινότητας και έχει ενσωματωθεί στις περισσότερες ανθρώπινες δράσεις, από την απόκτηση διπλώματος οδήγησης έως την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο. Η διαδικασία της εξέτασης και της αξιολόγησης συνιστά αναπόσπαστο στοιχείο του δυτικού πολιτισμού. Αποτελούν σπάνια εξαίρεση τα άτομα που δεν έχουν υποβληθεί σε κάποιας μορφής εξέταση ή αξιολόγηση στον εκπαιδευτικό, το σχολικό, τον εργασιακό, τον ιατρικό ή και τον παραϊατρικό χώρο. Εάν σκεφτούμε πόσες φορές έχουν αξιολογηθεί επίσημα ή ανεπίσημα οι δυνατότητές μας για ανώτερες ή ανώτατες σπουδές, η εργασιακή μας απόδοση, οι κοινωνικές μας στάσεις και τα πιστεύω μας, θα αντιληφθούμε ότι η αξιολόγηση μέσω των ψυχομετρικών δοκιμασιών αποτελεί πάγιο στοιχείο όλων των εκφάνσεων της σύγχρονης ανθρώπινης ζωής.

Τα είδη των ψυχομετρικών δοκιμασιών

Οι ψυχομετρικές δοκιμασίες παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία ως προς τη μορφή, τον τύπο, το περιεχόμενο και το σκοπό τους. Υπάρχουν ατομικές ή ομαδικές δοκιμασίες· υπάρχουν δοκιμασίες γνώσεων, ικανοτήτων ή επίτευξης έργου ή στόχου (όπου υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις)· παράλληλα υπάρχουν δοκιμασίες που μετρούν ενδιαφέροντα, κλίσεις, πεποιθήσεις ή στάσεις. Μια βασική ταξινόμηση διακρίνει δύο κύριες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία επικεντρώνεται στις **ικανότητες** και περιλαμβάνει δοκιμασίες που μετρούν γνωστικές ικανότητες, γενικότερες δυνατότητες γνώσης, ικανότητες επιτέλεσης έργου και επίτευξης στόχων. Η δεύτερη κατηγορία επικεντρώνεται στην **προσωπικότητα** και περιλαμβάνει δοκιμασίες που αποτυπώνουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια. Σε αυτό τον τόμο παρουσιάζονται δοκιμασίες που ανήκουν και στις δύο κατηγορίες.

Οι ψυχομετρικές δοκιμασίες στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του ενδιαφέροντος τόσο για τα γενικότερα θέματα που άπτονται του επιστημονικού κλάδου της ψυχομετρίας όσο και για εκείνα που αφορούν ειδικότερα τα κάθε είδους ψυχομετρικά εργαλεία. Ήδη κυκλοφορούν βιβλία και εγχειρίδια τα οποία αναφέρονται σε θέματα κατασκευής ψυχομετρικών εργαλείων ή/και παρουσιάζουν αναλυτικά συγκεκριμένες ψυχομετρικές δοκιμασίες. Η παρούσα συλλογή ωστόσο φιλοδοξεί αφενός να λειτουργήσει ως ένα ουσιώδες βιβλιογραφικό βοήθημα και αφετέρου να καλύψει τα κενά που υπάρχουν στη συλλογή και την παρουσίαση του ψυχομετρικού υλικού. Εκτός αυτού, η παρουσίαση επιδιώκει να δημιουργήσει ένα δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα σε επιστήμονες από διαφορετικές θέσεις και εργασιακούς χώρους, οι οποίοι θα συνεργαστούν τόσο για τη βελτίωση και την προσαρμογή των ήδη υπαρχόντων και υπό εξέλιξη ερευνητικών εργαλείων όσο και για την κατασκευή καινούριων.

Θεωρούμε ότι μια τέτοια συνεργασία για την κατασκευή και γενικότερα την παραγωγή ψυχομετρικού υλικού είναι ιδιαίτερα σημαντική για τρεις λόγους. Κατ' αρχάς, οι επιστημονικές συνεργασίες διευρύνουν και βοηθούν στην ανταλλαγή γνώσης. Το αποτέλεσμα μιας ερευνητικής συνεργασίας είναι πολύ συχνά αρτιότε-

ρο χάρη στη συμμετοχή, τη σύνθεση και την ευρύτητα των ιδεών, των γνώσεων και της εμπειρίας που οι συμμετέχοντες καταθέτουν και προσφέρουν. Δεύτερον, οι συνεργασίες βοηθούν στη συγκέντρωση πόρων και στην αποτελεσματικότερη παραγωγή υλικού. Με τη συνεργασία αποφεύγονται η διάσπαση και η αποσπασματικότητα των ερευνητικών πρωτοβουλιών. Για παράδειγμα, στη διαδικασία συλλογής του παρόντος υλικού διαπιστώσαμε ότι σε πολλές περιπτώσεις τα ίδια εργαλεία έχουν μεταφραστεί και προσαρμοστεί από διαφορετικούς ερευνητές. Ενδεχομένως, εάν αυτοί οι ερευνητές είχαν συνεργαστεί, και εξοικονόμηση πόρων θα υπήρχε αλλά και ένα δυνητικά αρτιότερο αποτέλεσμα θα προέκυπτε. Τέλος, η συνεργασία προωθεί και αναπτύσσει ένα κοινό δεοντολογικό και ερευνητικό ήθος, και θέτει πλαίσια και κοινά αποδεκτά κριτήρια αναφορικά με τη διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των εργαλείων.

Η οργάνωση του βιβλίου

Αυτή η συλλογή περιλαμβάνει πάνω από 600 ψυχομετρικά εργαλεία. Η μορφή παρουσίασης είναι κοινή για όλες τις δοκιμασίες. Ο αναγνώστης μπορεί να εντοπίζει εύκολα, με συγκρίσιμο και αντιπαραβολικό τρόπο, τις πληροφορίες που παρέχονται για κάθε τεστ σε τέσσερις άξονες: **περιγραφικές πληροφορίες** (ονομασία, σκοπός, γενική περιγραφή), **πληροφορίες ψυχομετρικών χαρακτηριστικών και ιδιοτήτων** (εγκυρότητα, αξιοπιστία, δείγμα), **βιβλιογραφικές πηγές**, καθώς και **πληροφορίες και στοιχεία επικοινωνίας για τους συγγραφείς**.

Η αναλυτική παρουσίαση των δοκιμασιών έχει γίνει θεματικά και είναι χωρισμένη σε επτά ενότητες. Σε κάθε ενότητα οι δοκιμασίες εμφανίζονται με αλφαβητική σειρά ως προς τον ελληνικό τους τίτλο. Στο τέλος του βιβλίου παρέχονται στον αναγνώστη πέντε πρόσθετες κατηγοριοποιήσεις. Η πρώτη έγινε με κριτήριο **την αλφαβητική σειρά του ελληνικού τίτλου** του ψυχομετρικού εργαλείου· η δεύτερη βασίστηκε στην **αλφαβητική σειρά του ξενόγλωσσου τίτλου** της δοκιμασίας (όταν επρόκειτο για μετάφραση ή προσαρμογή)· η τρίτη κατηγοριοποίηση έγινε σύμφωνα με την **αλφαβητική σειρά του ονόματος των Ελλήνων υπευθύνων** για την κάθε δοκιμασία· η τέταρτη κατηγοριοποίηση έγινε με βάση την **αλφαβητική σειρά του ονόματος των ξένων υπευθύνων** για την κάθε δοκιμασία. Τέλος, η πέμπτη κατηγοριοποίηση βασίστηκε στις **ηλικιακές ομάδες** στις οποίες απευθύνονται οι δοκιμασίες.

Η ταξινόμηση βάσει του συγκεκριμένου θεματικού-γνωστικού χώρου υπήρξε μια από τις δυσκολότερες και πιο απαιτητικές δραστηριότητες κατά τη δημιουργία αυτού του τόμου. Η δυσκολία είχε να κάνει με την πολυπλοκότητα των ψυχομετρικών εργαλείων και τα κριτήρια ταξινόμησής τους. Με γνώμονα την οικονομική και τη λειτουργική παρουσίαση των δοκιμασιών καταλήξαμε σε επτά γενικές κατηγορίες. Αυτές οι κατηγορίες διαμορφώθηκαν με πρότυπο σχετικά ξενόγλωσσα εγχειρίδια και με βάση τις εννοιολογικές ταξινομήσεις του γνωστικού χώρου της ψυχολογίας. Έμφαση δόθηκε στους **σκοπούς** του κάθε εργαλείου, στον **πληθυσμό** στον οποίο απευθύνεται και στον **τρόπο** και το **χώρο** χρήσης του. Ως εκ τούτου, η ταξινόμηση δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο γνωστικό χώρο από τον οποίο προέρχεται εννοιολογικά το τεστ.

Οι επτά κατηγορίες στις οποίες ταξινομήθηκαν τα ψυχομετρικά εργαλεία είναι οι ακόλουθες:

1. **Κλινική ψυχολογία και ψυχολογία της υγείας.** Οι δοκιμασίες αυτής της κατηγορίας αφορούν μετρήσεις ψυχοπαθολογίας και υπηρετούν τους σκοπούς της κλινικής διάγνωσης. Επίσης, περιέχονται κλίμακες που μετρούν ειδικά χαρακτηριστικά κλινικών πληθυσμών, στάσεις, αντιλήψεις και πεποιθήσεις σχετικά με σωματικές ασθένειες (κυρίως καρκίνο), συμπεριφορές υγείας (κάπνισμα, διατροφή, εξαρτησιογόνες ουσίες) και θέματα τα οποία αφορούν ασθενείς που πάσχουν από κάποια σωματική ασθένεια και αναφέρονται στην προσαρμογή τους στην ασθένεια, στη φαρμακευτική αγωγή, στην αντίληψη του πόνου και στην ψυχολογική επιβάρυνση από την ασθένεια.
2. **Κοινωνική ψυχολογία.** Αυτή η κατηγορία αφορά τις δοκιμασίες που εστιάζονται στην καταγραφή στάσεων, απόψεων και θέσεων σε σχέση με ομαδικά ή κοινωνικά θέματα.
3. **Νοημοσύνη και γνωστικές λειτουργίες.** Σε αυτή τη θεματική κατηγορία περιλαμβάνονται οι δοκιμασίες που μετρούν τη νοημοσύνη και τις γνωστικές λειτουργίες του ατόμου. Στην ίδια κατηγορία υπάγονται επίσης οι δοκιμασίες επίτευξης και δεξιοτήτων. Τέλος, σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται και οι δοκι-

μασίες που αφορούν τη μέτρηση και αξιολόγηση γνωστικών και νευροψυχολογικών δυνατοτήτων, ικανοτήτων και λειτουργιών.

4. **Οργανωτική ψυχολογία.** Οι δοκιμασίες αυτής της ομάδας αφορούν συμπεριφορές, προβλήματα, στάσεις και χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την εργασία και αξιολογούνται στο πλαίσιο του εργασιακού χώρου.
5. **Προσωπικότητα.** Σε αυτή την ομάδα ανήκουν όλες οι δοκιμασίες που αξιολογούν χαρακτηριστικά προσωπικότητας και προβληματικές συμπεριφορές οι οποίες δεν θεωρούνται παθολογικές και δεν οδηγούν σε κλινική διάγνωση διαταραχής. Σε αυτή την ομάδα υπάγονται οι δοκιμασίες οι οποίες αξιολογούν διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας, του χαρακτήρα και των ατομικών στοιχείων που συνδέονται με την προσωπικότητα ή αποτελούν συστατικό της.
6. **Συμβουλευτική ψυχολογία και ψυχοθεραπεία.** Οι δοκιμασίες αυτής της κατηγορίας εστιάζονται στην προσωπική ανάπτυξη, τις διαπροσωπικές σχέσεις, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τη συναισθηματική νοημοσύνη, τα θετικά συναισθήματα, την ποιότητα ζωής και την ψυχοθεραπεία.
7. **Σχολική ψυχολογία.** Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται δοκιμασίες οι οποίες εξετάζουν συμπεριφορές, δεξιότητες και συστημικές παραμέτρους στο χώρο του σχολείου.

Ολοκληρώνοντας αυτό το εισαγωγικό σημείωμα θεωρούμε σκόπιμο να επισημάνουμε ότι, προτού χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε ψυχομετρική δοκιμασία, ο υποψήφιος χρήστης θα πρέπει να ασχοληθεί ενσυνείδητα και ευσυνείδητα με δύο θέματα ιδιαίτερα σημαντικά για τον επιστημονικό κλάδο της ψυχομετρίας. Το πρώτο αφορά την αποδοχή των βασικών φιλοσοφικών αξιωμάτων της ψυχομετρίας, ενώ το δεύτερο τη γνώση, την αποδοχή και το σεβασμό των κανόνων δεοντολογίας αναφορικά με τη χορήγηση, τη βαθμολόγηση και την ερμηνεία των ψυχομετρικών δοκιμασιών. Αυτοί οι κανόνες έχουν θεσπιστεί από τους σχετικούς επιστημονικούς και επαγγελματικούς συλλόγους. Για την ευαισθητοποίηση του αναγνώστη σε αυτά τα θέματα έχουμε συμπεριλάβει, από την πρώτη κιόλας έκδοση, δύο κεφάλαια αναφορικά με τα βασικά στοιχεία που πρέπει κανείς να γνωρίζει για τη φύση και τον τρόπο χρήσης των ψυχομετρικών δοκιμασιών.

Το πρώτο κεφάλαιο («Ψυχομετρική αξιολόγηση: αρχές και αξιώματα» του Α. Σταλίκα) παρουσιάζει τις βασικές αρχές της ψυχομετρίας και τα ρητά (αλλά και τα λιγότερο ρητά) φιλοσοφικά αξιώματα που διέπουν το χώρο της. Το άλλο κεφάλαιο («Θέματα δεοντολογίας στην ψυχολογική αξιολόγηση» των Σ. Τριλίβα και Π. Ρούσση) αναφέρεται στους δεοντολογικούς κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται κατά την κατασκευή και τη χρήση των ψυχομετρικών τεστ. Οι κανόνες αφορούν τη χορήγηση των τεστ και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων τους, την επικοινωνία και την κοινοποίηση των πληροφοριών που συλλέγονται μέσω αυτών, καθώς και τα ζητήματα εχεμύθειας και ενημέρωσης των αξιολογούμενων ατόμων.

Αποφασίσαμε να συμπεριλάβουμε τα δύο αυτά κεφάλαια με το σκεπτικό ότι θα ήταν επιστημονικά ανεύθυνο να παρουσιάσουμε μια συλλογή ψυχομετρικών εργαλείων χωρίς να αναφερθούμε στις αρχές που διέπουν τον επιστημονικό χώρο της ψυχομετρίας και στους δεοντολογικούς κανόνες χρήσης των εργαλείων. Θεωρούμε ότι η ψυχολογική αξιολόγηση είναι μια αμφίδρομη διαδικασία η οποία στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου σεβασμού και της ισοτιμίας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του αξιολογητή και του αξιολογούμενου. Αυτό σημαίνει ότι ο αξιολογούμενος θα πρέπει εξαρχής να ενημερώνεται πλήρως για τη διαδικασία και το σκοπό της αξιολόγησης και να συμμετέχει σε αυτήν ενεργά και εκούσια, και ότι με τη σειρά του ο αξιολογητής θα πρέπει να χορηγεί, να βαθμολογεί, να ερμηνεύει και να αξιολογεί τις δηλώσεις του συμμετέχοντα σύμφωνα με όλους τους ενδεδειγμένους επιστημονικούς αλλά και δεοντολογικούς κανόνες.

Παράλληλα, στην επαυξημένη αυτή έκδοση έχουμε συμπεριλάβει δύο εντελώς καινούρια κεφάλαια. Το κεφάλαιο «Ψυχομετρικά εργαλεία: μια σύντομη εισαγωγή» του Μ. Γαλανάκη επιχειρεί μια συνοπτική αναδρομή στην ανάπτυξη της ψυχομετρίας και παρουσιάζει τις βασικές και απαραίτητες έννοιες που αφορούν τις ψυχομετρικές ιδιότητες των εργαλείων, καθώς και τα στάδια κατασκευής ενός εργαλείου. Διαβάζοντας το εισαγωγικό αυτό κείμενο ο αναγνώστης θα βοηθηθεί να κατανοήσει καλύτερα το γνωστικό αντικείμενο της ψυχομετρίας και τις βασικές παραμέτρους που διέπουν την κατασκευή των εργαλείων. Το κεφάλαιο «Μετάφραση και προσαρμογή ψυχομετρικών εργαλείων» των Δ. Δημητριάδου και Α. Σταλίκα αφορά τη διαδικασία μετάφρασης και προσαρμογής ψυχομετρικών εργαλείων από μια γλώσσα και ένα πολιτισμικό-κοινωνι-

κό πλαίσιο σε ένα άλλο. Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι η ενημέρωση και η αποτύπωση των κυριότερων ζητημάτων που αφορούν τη διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας στη διαδικασία μεταφοράς ενός εργαλείου από μια γλώσσα σε μια άλλη και από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε ένα άλλο.

Τέλος, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι περιγραφές των κλιμάκων που περιλαμβάνονται σε αυτή την έκδοση εκφράζουν τους συγγραφείς, και ότι η δική μας παρέμβαση περιορίστηκε σε γλωσσικές διορθώσεις.

Ευελπιστούμε ότι αυτή η οργανωμένη συλλογή ψυχομετρικών δοκιμασιών θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα για την εξέλιξη της ψυχομετρίας στην Ελλάδα και παράλληλα ένα μέσο για την καλύτερη ενημέρωση και την ευρύτερη ευαισθητοποίηση του αναγνωστικού κοινού γύρω από τα φιλοσοφικά και τα δεοντολογικά ζητήματα που απασχολούν αυτό τον επιστημονικό χώρο.

Ευχαριστίες (πρώτη έκδοση)

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνουμε:

- Πρωτίστως σε όλους τους συγγραφείς που μας κατέθεσαν τα εργαλεία τους τα οποία συμπεριλαμβάνονται σε αυτή την έκδοση.
- Στον Αντώνη Αντωνίου, μεταπτυχιακό φοιτητή της Οργανωτικής και Οικονομικής Ψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, ο οποίος ανέλαβε το γενικότερο συντονισμό.
- Στην Ιωάννα Γιωτοπούλου για τη δημιουργία και την επιμέλεια της ιστοσελίδας //www.soc.uoc.gr/psycho/ptest/, όπου γίνεται περιγραφή της συλλογής του υλικού και μέσω της οποίας μπορεί κανείς να καταθέσει υλικό για την επόμενη έκδοση της συλλογής.
- Στους φοιτητές και στις φοιτήτριες

Ανδρόνογλου Χρυσάνθη
Γεωργακοπούλου Μαριάννα
Γκιώνη Έλενα
Εμμανουήλ Σταύρο
Ζηρά Μαρία
Ιωάννου-Τσουκανά Θεοδώρα
Καραγιάννη Ευσταθία
Καστορινή Βασιλική
Κογκάκη Μαρία
Κοπανάρη Αλεξάνδρα
Κούτρη Ιφιγένεια
Κύρκα Ουρανία
Λαζάρου Κάτια
Λυμπεροπούλου Βασιλική
Μαρινοπούλου Μαρία
Μοσχίδου Μαρία
Μουτσοπούλου Μαριάννα
Μπούμη Ράνια
Μπραβάκου Μαρία
Παππά Μαρία
Σαβαντίδου Μαρία
Σκανδάλη Ερμιόνη
Τσαγκαράκη Χριστίνα-Γεωργία
Χαλκιοπούλου Ελένη
Χρηστάκη Γιώργο.

για τη βοήθεια που μας προσέφεραν στη βιβλιογραφική έρευνα, την αποστολή των δοκιμασιών και γενικότερα στη συλλογή του υλικού.

- Στην Ελένη Δημητριάδου για τη μετάφραση και την επιμέλεια του αγγλικού προλόγου.
- Στις Παναγιώτα Δημοπούλου και Μαρίνα Μπίτσικα για τη βοήθειά τους στη διαδικασία έκδοσης του βιβλίου.
- Και τέλος, στη Χρύσα Ξενάκη για την εξαιρετική της εργασία στη δόμηση και οργάνωση όλου του υλικού, για τις ιδέες και το ενδιαφέρον της.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2002